

Universitatea Babeş-Bolyai

Facultatea de Litere

**Les avatars du Moi chez Gustave Moreau entre
l'image poétique et l'image picturale**

- Rezumat -

Coordonator:

Prof. Dr. Yvonne Goga

Doctorand:

Vasile-Ovidiu Prejmerean

Cluj-Napoca

2013

Les avatars du Moi chez Gustave Moreau entre l'image poétique et l'image picturale

Teza constituie un studiu științific inedit, atât din punctul de vedere al conceptualizării subiectului, cât și al conținutului, marea majoritate a imaginilor discutate în cadrul discursului nefiind fost analizate până acum în bibliografia de specialitate sau, dacă au reținut deja atenția specialiștilor, autorul a propus, desigur, o nouă interpretare și recontextualizare în cadrul creației lui Gustave Moreau.

După prezentarea generală a subiectului efectuată în Introducere, lucrarea va urma modelul teză-antiteză-sinteză. Discursul a fost structurat luând ca punct de plecare metodologia lui Gilbert Durand din *Beaux-arts et archétypes*, reflecția Sinelui creator în opera de artă fiind urmărită în cadrul a trei „oglinzi”: Oglinda lui Parrhasios, Oglinda lui Pygmalion și Oglinda lui Narcis, fiecareia dintre acestea fiindu-i atașată o iconografie dominantă ce va fi utilizată în demonstrarea argumentației autorului.

I. Oglinda lui Parrhasios.

Prima Oglindă, cea a lui Parrhasios este dedicată iconografiei lui Prometeu în opera lui Gustave Moreau și este structurată în două părți. Prima parte analizează textele clasice ce relatează mitul lui Parrhasios, iar cea de a doua pune în evidență evoluția mitului lui Prometeu din Antichitate și până în secolul al XIX-lea, autorul oprindu-se apoi asupra particularităților reprezentării mitului lui Prometeu în creația lui Gustave Moreau.

1. Sursele

Cele trei texte clasice prezentând mitul artistului antic Parrhasios – *Memorabilia* lui Xenofon (cartea a treia, capitolul al treilea, *Istoria Naturală* a lui Pliniu (cartea treizeci și cinci) și *Controversiae* a lui Seneca (cartea a zecea, capitolul cinci) – sunt analizate în detaliu, autorul urmărind dualitatea vizibil-invizibil și creator-observator de-a lungul întregului discurs.

a) Xenophon.

Primul text este, de fapt, un dialog între Socrate și Parrhasius asupra naturii actului artistic. Întrebarea cheie în jurul căreia se țese dialogul este dacă vizibilul poate sau nu reprezenta invizibilul. Dacă, la început, Parrhasius susține incapacitatea artei de a imita lucrurile nevăzute, Socrate reușește până la sfârșit să-l convingă de contrariu. Trebuie reținut că explorarea și teoretizarea manierelor de reprezentare a Absolutului în artă au constituit un punct esențial în formarea gândirii artistice a lui Moreau, punct ce va fi explorat substanțial în întreg cuprinsul tezei.

b) Pliniu.

Al doilea text relatează celebra competiție dintre Zeuxis și Parrhasius. Semnificația acestei legende pentru analiza noastră constă în observarea interacțiunii dintre creator și observator, precum și modul în care această interacțiune definește relația dintre spectator și opera de artă, prin intermedierea *iluziei*, ce permite spectatorului să pătrundă în universul artistic al artistului.

Textul prezintă importanță întrucât pentru Moreau tabloul constituie «une enveloppe mystérieuse qui déconcerte le spectateur», mai multe „straturi de semnificație” trebuind descifrate pentru a înțelege pe deplin polisemia mesajului său.

c) Seneca.

Finalmente, cel de-al treilea text, cel mai lung, „Parrhasios și Prometeu” analizează jocul subtil între Creatorul ca Pictor - Parrhasios - și Creatorul rasei umane/prototipul Artistului Universal – Prometeu. Analiza noastră se va centra pe dualitățile Creație/Distrugere - întrucât Parrhasios este prezentat toturându-l pe Titan – și Realitate/Iluzie – întrucât, după cum am subliniat, Artistul creator se regăsește atât în afara pânzei, cât și reprezentat pe aceasta. Textul este esențial întrucât leitmotivul Creației prin Sacrificiu apare în mod obsesiv la Gustave Moreau.

2. Mitul Prometeic.

Cea de a doua parte face o scurtă trecere în revistă a evoluției legendei lui Prometeu din Antichitate și până în secolul al XIX-lea, insistând pe strânsa corelație între mitul prometeic și cel christic, caracteristică esențială pentru înțelegerea gândirii artistului francez, o apropiere între cele două figuri de întemeietori de civilizație putând fi constatată atât la nivel ideatic, cât și iconografic.

În continuare vor fi analizate particularitățile mitului prometeic în creațiile lui Gustave Moreau. Dacă tabloul prezentat de către pictor la Salon a captat atenția mai multor generații de specialiști, desenele reprezentându-l pe Titan s-au bucurat de un interes mai restrâns.

Există două variații esențiale ale mitului prometeic la Gustave Moreau: *Prométhée enchaîné* și *Prométhée foudroyé*.

Autorul întreprinde o scurtă analiză a desenelor „clasice” (care reproduc în linii mari opera expusă la Salon) reprezentând prima temă, oprindu-se îndesebi asupra unor desene inedite ce înfățișează chiar momentul încătușării Titanului, apropiindu-le din punct de vedere iconografic de ținuirea pe cruce a lui Christ. Autorul va propune noțiunea de „Anti-Trinitate” și va face o primă incursiune în dialectica sacru-profan/creștin-păgân în opera lui Gustave Moreau.

Cea de a doua temă, *Prométhée foudroyé* va fi analizată de autor folosind ca matrice interpretatională dualitatea Tată-Fiu, reflectată în relația arhetipală Zeus-Prometeu. Apropierea de tematica creștină va fi pusă în evidență, precum și particularitățile biografice ale lui Gustave Moreau care vor susține o astfel de interpretare.

Finalmente, autorul încheie prima parte a discursului cu analiza unui desen (reprezentând tot tema lui *Prométhée foudroyé*) ce tematizează problematica sacrificiului/eliberării spiritului ca modalitate de a construi o punte între lumea materială și cea spirituală.

II. Oglinda lui Pygmalion.

Iconografia centrală a acestui capitol este cea a Salomeei.

Vom insista asupra dualității sale ca *Femme Fatale*/principiu inițiativ, demonstrând dorința pictorului de a o vizualiza nu numai ca pe o întruchipare a Materialului, dar și ca un necesar altar de sacrificiu pentru artistul în cautarea Idealului, Ideal ce poate fi atins doar în universul spiritualității, după moartea pământească, binomului Bărbat/Femeie fiindu-i atașată polaritatea Creator/Operă de Artă.

1. Mitul Ovidian.

După o scurtă introducere în mitul ovidian, ce insistă pe dualitatea Creator-Creație și, inevitabil, masculin-feminin/viață-moarte autorul va sublinia ideea pusă în evidență de către Victor Stoichiță în cartea sa „The Pygmalion Effect” și anume că nu doar Pygmalion o creează pe fecioară, ci și ea pe el, întrucât Creatorul va fi perceput în funcție de opera de artă pe care o creează. Această idee este esențială în înțelegerea *recepției* operei lui Moreau, întrucât *Salomé* este opera care l-a definit (și a *deformat* imaginea pictorului, după cum Peter Cooke a demonstrat în numeroasele sale exegeze) pe artistul francez pentru posteritate.

2. Figura Salomeei până în secolul al XIX-lea.

Dupa introducerea în mitul ovidian, autorul va face o scurtă trecere în revistă a legendei Salomeei până în secolul al XIX-lea, insistând pe crearea imaginii fiicei lui Herod în mentalul colectiv masculin atât ca *Femme Fatale*, cât și ca obiect-bijuterie. După o scurtă trecere în revistă a versiunilor evangheliștilor și punctarea diferențelor relativ la istoria lui Flavius Josephus, vom aminti particularitățile mitului în epoca Cruciadelor, printre care cea esențială constituind-o suprapunerea imaginarului Salomeei cu cel al mamei sale, idee demnă de reținut în contextul analizei ulterioare a operei lui Moreau, unde această juxtapunere se va materializa pictural pe alocuri.

În sfârșit, în epoca medievală târzie și a Renașterii, imaginea dansului Salomeei va oferi artiștilor un prețios pretext pentru etalarea măiestriei lor decorative, fenomen ce va renaște de altfel și în secolul al XIX-lea.

3. Legenda Salomeei în secolul al XIX-lea.

Autorul va proceda în continuare la o analiză atentă a legendei Salomeei în secolul al XIX-lea, aceasta fiind de primă importanță în înțelegerea creației lui Gustave Moreau, textele literare ale epocii contemporane arătându-se a fi fost de primă importanță în inspirația operelor sale.

Urmărind dualitatea text-imagine vom analiza atât influența literaturii asupra imaginilor sale (unele referiri la anumite variante ale Salomeei apar chiar în textele sale, cât și invers, punând în evidență influența operelor sale asupra literaturii (celebru este exemplul lui Huysmans, care, după cum vom vedea, va contribui mult la deformarea intenției picturale inițiale prin prisma literaturii).

Autorul își va începe analiza cu poemul *Atta Troll*, opera lui Heine fiind fundamentală pentru înțelegerea imaginarului Salomeei în secolul lui Gustave Moreau. La artistul german Salomeea apare nu ca o întruchipare a unei regine reci, ci o figură plină de fervoare, fiind devorată de pasiunea ce i-o poartă Sfântului Ioan.

Ulterior apariției lui *Atta Troll* se înscrie poemul *Hérodiade* a lui Mallarmé, în viziunea căruia, esențial, femeia este figurată ca întruchiparea Operei de Artă - « Ève était blonde, Vénus blonde. La blondeur, c'est l'or, la lumière, la richesse, le rêve, le nimbe » -, concepție esențială pentru înțelegerea viziunii pictorului, a căruia *Salomé*, constituind, după cum bine știm, un imn adresat Ornamentului.

Vom purcede apoi la analiza operei lui Flaubert, *Hérodias*, apărută un an după expunerea la Salon a tabloului lui Moreau (1876), demers necesar întrucât maniera scriitorului de prezentare a subiectului a influențat în mod decisiv imaginarul artistic – pictural și literar - al sfârșitului de secol XIX. Vom pune în evidență atât importanța detaliului arheologic, cât și, mai ales, ideea apropierei ontologice între Sfântul Ioan

Botezătorul și Christos, temă explorată, după cum vom vedea, pe larg, de Gustave Moreau.

În ceea ce privește opera *Hérodiade* compusă de Jules Massenet, am socotit de primă importanță sublinierea faptului că artistul a dorit scindarea caracteristicilor Femeității între Salomeea și mama sa, cea dintâi concentrând toate atributele pozitive, fiind îndrăgostită sincer de Sfântul Ioan, pe când Herodias a fost înfățișată cumulând atributele negative, fiind depravată și nemiloasă, în numeroase rânduri cerând moartea Sfântului. Faptul prezintă importanță întrucât în creația lui Moreau cunoaștem o acuarelă *Hérodias-Salomé*, ulterioară creației lui Massenet ce pare a ilustra această dualitate, atât prin coloristică, cât și prin figurarea generală a personajelor.

Vom trece apoi la fascinanta *Salomé* a lui Jules Laforgue (1887), unde dimensiunea estetizantă a cadrului narativ este reflectată în psihologizarea personajelor, ironia, sadismul și narcisismul fiind revelate de autor a fi în viziunea personajelor concepte deasupra moralei. Opera este esențială și din punctul de vedere al ritualizării actelor prezentate, intrarea Salomeei în sala de festin și scena inițiativă de la malul mării în care protagonistă aruncă în apă capul Sfântului Ioan și ajunge ea însăși să cadă constituind momente arhetipale decisive în delimitarea cadrului existenței umane. Întrucât în jurul aceleiași date pictorul francez a realizat un desen intitulat inițial *Salomé entrant dans la salle du festin*, ce reinterpretează clar variantele ritualizante ale mitului, o posibilă apropiere ale celor două viziuni, cel puțin din punct de vedere estetic, ne apare ca plauzibilă.

În sfârșit, ultimul text literar ce ne reține atenția este celebra *Salomé* a lui Oscar Wilde, dedicată lui Florence Stoker, operă ce pune în evidență atât dimensiunea vampirizantă a femeii cât și teama adânc înrădăcinată în inconștientul colectiv masculin față de închipuita putere distructivă a femeii, caracteristică ce se regăsește din plin în viziunea pictorului francez. De asemenea, nu trebuie uitată marcarea clară a paradigmei de interpretare a temei Sfântului Ioan Botezătorul ca un subiect cu puternice conotații erotice, dorința nestăpânită a Salomeei înlocuind în mod definitiv sacralitatea legendei.

4. Salomeea în creația lui Gustave Moreau.

În partea a patra a textului vom urmări maniera de concepere a temei Salomeei în creația lui Gustave Moreau, debutând prin a reliefa concepția pictorului, din păcate, în mod evident misogină, asupra rolului femeii în artă și nu numai. Textele sale arată clar că pentru pictorul francez femeia este Inițiatoarea prin excelență – putând duce atât la pieire (Femme Fatale, această viziune reflectându-se în majoritatea creațiilor sale), cât și la Inspirarea Creației Artistice – exemplul tabloului *Hesiodé et la Muse* este revelator.

De asemenea, în cursul textului, vor fi punctate câteva amănunte biografice care au putut conduce la această viziune asupra rolului Femenității în general.

Odată stabilit cadrul de creație artistică, vom proceda la discutarea operelor alese spre analiză, opere care până acum au scăpat total atenției specialiștilor sau au captat-o foarte puțin.

Vom începe cu două tablouri în ulei „La Cimaize” și „La Vision”, tablouri ce prezintă o formă de tranziție de la figurativ la non-figurativ. Primul „tablou”, constând din cinci „sub-imagini” – La Mort de Moïse, Ste Cécile, Salomé, La Mort de Françoise et Paolo și Venise, va fi descifrat utilizând dualitățile sacru-profane/feminin-masculin, tabloul oferindu-ne o fericită incursiune în poetica picturală a contrastului caracteristică creației pictorului francez.

Cea de a doua imagine „La Vision” va fi prezentată ca ilustrare a tendinței de sinteză din ultima perioadă de creație a lui Moreau, caracteristicile lui Saint-Jean Baptiste și Saint Jerome fiind combinate de către pictor, momentul viziunii, cel al sintezei ontologice prin excelență, dându-ne posibilitatea de a recodifica mesajul artistic al operei printr-o matrice interpretativă țesută în jurul dualității creator-spectator.

Dialectica sacru-profane va fi în continuare urmărită prin analiza „în oglindă” a altor două tablouri, *Salomé à la prison* și *Sainte Marguerite*, autorul urmărind maniera în care artistul a ilustrat narativitatea legendelor, precum și modul în care a transferat caracteristici iconografice similare dinspre lumea „păcatului” spre cea a „sacruului”. Interpretarea picturală va fi bazată nu numai pe caracteristicile iconografice ale tablourilor, ci și pe amănunțele revelatoare ale creației lor, în cea de a doua imagine

Gustave Moreau codificând elemente de adâncime surprinzătoare ce au putut fi descifrate doar prin cunoașterea adecvată a contextului realizării operei.

Finalmente, ajungem la ultima serie de desene, din câte cunoaștem noi total ignorate de specialiști până acum, desene ce reunește iconografia Salomeei cu cea a Spiritului Sfânt, epifania acestuia fiind reprezentată în contextul morții Sfântului Ioan Botezătorul. Dacă în maniera ‚clasică’ Sfântul Spirit se manifestă în momentul Botezului lui Christ, când Sfântul Ioan este înfățișat ca prag inițiativ pentru Iisus, în cazul de față, Porumbelul Sfânt este figurat ca sancționând momentul morții Precursorului.

Implicațiile simbolice și iconografice ale acestei figurări ‚inversate’ vor fi analizate pe larg, precum și reflecția acestora în inversarea locurilor Creatorului și a Operei de Artă, inversiune ce, după cum am amintit în debutul părții a doua, este tipică mitului lui Pygmalion.

III. Oglinda lui Narcis.

Este oglinda sintezei ce le reunește pe cele două prezentate anterior. Dacă în cazul lui Prometeu (Principiul Maculin) Creatorul era singur, iar în cazul Oglinzii lui Pymalion acesta se definea prin reflecția Celuilalt, Salomeea (Principiul Feminin), în acest din urmă capitol drumul Sinelui ajunge în sfârșit la final, dualitatea aparentă Creator-Spectator se redefinește ca unitate ontologică, după cum fascinantul desen *Mort d'Adonis* (figurat de Moreau ca hermafrodit) ne-o va arăta.

1. Sursele.

În prima parte a acestui ultim capitol vor fi prezentate numeroasele surse ale mitului lui Narcis, insistându-se asupra variantei ovidiene a mitului, cea mai complexă. Într-adevăr, mitul lui Ovidiu apare ca o alegorie a cunoașterii de sine, în timp ce despre mitul lui Konon nici nu se poate preciza dacă tânărul ajunge să se recunoască în fântână sau nu, dimensiunea Revelației fiind aproape complet omisă.

Pausanias ne propune o versiune mult mai rațională a mitului (învinuită de unii de a se fi dovedit de-a dreptul limitată), Narcis apărând ca fiind îndragostit de sora sa, nu de propria imagine, particularitățile amorului heterosexual și incestuos ale acestei versiuni fiind bine punctate în bibliografia de specialitate.

Filostrate ne oferă un strălucit exemplu ce înfățișează, desigur, subtilitățile relației text-imagine (*ekphrasis*), precum și cele ale relației spectator - operă de artă, făcând trimitere la legenda concursului dintre Zeuxis și Parrhasios. Este demn de reținut episodul albinei a cărei prezență cel ce o privește nu o poate încadra în tablou sau în afara lui, autorul *Imaginilor* delectându-ne cu un fin joc de suprapunere ale cadrelor de viziune autoreferențiale.

Finalmente, Leon Battista Alberti apare, în mod esențial, ca fiind primul ce marchează recunoașterea propriei imagini în apă de către Narcis ca pe realizarea unui *autoportret*, tânărul devenind astfel, „tatăl” picturii, viziune fascinantă ce a făcut carieră în epoca modernă și contemporană, regăsindu-se, de altfel și în creația lui Gustave Moreau.

2. Paradigma mitului lui Narcis în creația lui Gustave Moreau.

Odată prezentate sursele, vom purcede la analiza textelor lui Gustave Moreau tratând tema lui Narcis, urmărind totodată, în paralel, câteva desene și acuarele având această tematică.

Într-unul dintre aceste desene, ce a scăpat până acum atenției specialiștilor, Narcis este figurat privind abisul în timp ce un demon îl îndeamnă pe calea pierzaniei, constituind astfel un avertisment la adresa spectatorului asupra dragostei de sine. Astfel încât dacă în imagine Narcis este îndreptat spre pierzanie, pictorul îl îndeamna pe privitor, mesajul imaginii fiind construit „în oglindă”, îndemnând privitorul spre prudență.

Analiza va continua cu prezentarea altei imagini, o acuarelă în care Narcis este reprezentat aproape complet în alb imaculat, în timp ce pictorul a figurat în jurul său o

paletă cromatică impresionantă. Asistăm, aşadar, la conturarea unei poetici a diferenţei, pictorul francez fiind cunoscut pentru măiestria sa în a reprezenta ideea *contrastului*.

În mod antitetic, acuarelele intitulate *Près des eaux* prezintă *sinteza*, eul pictural exprimându-se prin reprezentarea disoluţiei/osmozei Sinelui în/cu matricea primară a cadrului de referinţă. Acest dublu binom centrat pe ideea disoluţiei/osmozei Sinelui va face necesară aducerea în discuţie a dualităţii formă-culoare în opera lui Gustave Moreau şi, inevitabil, ca dintre figurativ şi non-figurativ.

3. Figurativ şi non-figurativ în paletele de acuarelă ale lui Gustave Moreau.

Pentru a pătrunde esenţa acestei problematici vom analiza câteva acuarele care ilustrează dualitatea figurativ/non-figurativ în creaţia lui Gustave Moreau, subiect ce a stârnit un interes deosebit în critica de specialitate din ultimii zece ani. După o scurtă trecere în revistă a titlurilor bibliografice relevante pentru această tematică, ne vom opri asupra unor acuarele precum *Page* şi *Saint Antoine*, ce oferă un exemplu fascinant al manierei în care principiul antropomorfizant organizează spaţiul pictural.

Urmând acest traseu vom ajunge în sfârşit în mod inevitabil la dialectica culoare-formă, dualitate foarte bine reprezentată în iconografia lui Polifem/a Galateei, iconografie ce oferă posibilitatea teoretizării actului *privirii*, caracteristic oglinzii lui Narcis.

4. Polifem.

Urmărind materializarea acestui din urmă concept în textele lui Moreau şi reprezentarea sa picturală ca frontieră între lumea astrală şi Pământ, ne vom opri în cele din urmă atenţia în mod special asupra unui desen niciodată analizat până acum, înfăţişând *Moartea lui Adonis*, unde iconografia fiului Myrrhei şi cea a Ciclopului se regăsesc în acelaşi imagine. Subtilităţile acestei reprezentări vor fi discutate pe larg de către autor, insistându-se pe complexitatea iconografiei hermafroditului şi a dublei viziuni – materiale şi spirituale - , Ciclopul voyeur fiind reprezentat având deschişi atât ochii dorinţei carnale, atraşi de voalul revelator al hermafroditului, cât şi cel de al „treilea ochi”, cel al Cunoaşterii. Sprijinindu-se pe matricea bachelardiană a dedublării

privitorului prin vis/contemplație, vom demonstra că pictorul depășește aici bariera conștient/inconștient, creând o *poietică picturală a totalității*.

Analiza va continua cu analiza unei serii de imagini ce reprezintă o iconografie de asemenea inedită, cea a lui Polifem purtând bastonul lui Moise, indiciu ce precizează că Moreau a dorit să îl reprezinte pe Ciclop ca pe un Inițiat întotdeauna situat la marginea dimensiunii elementale, metamorfozate pictural prin figurarea graniței vis/realitate. După cum una dintre acuarelele sale ne-o arată, pictorul s-a identificat în mod semnificativ cu Polifem. Subcapitolul de față se încheie cu analiza implicațiilor picturale ale acestei identificări.

5. Moise

Finalmente, ajungem la ultima subcategorie iconografică prezentată în teză – cea a lui Moise. Vom distinge între două iconografii, *Moise ôtant ses sandales*, și *Mort de Moise*. Prima iconografie va fi analizată prin matricea interpretățională a *interzicerii* (precum Polifem/Narcis nu poate atinge obiectul dorinței pe care doar îl vede, nici Moise nu poate intra în Tara Sfântă, pe care o poate doar *privi*), textele lui Moreau ce discută tema fiind revelatoare în acest sens.

Cea de a doua iconografie reprezentând *Moartea lui Moise* încheie teza, autorul analizând în ultimul desen – inedit, de asemenea - o imagine a Călăuzitorului reamintind clar iconografia chistică, precum cea a lui Prometeu din prima oglindă, cercul analizei sintetice fiind astfel închis.

Concluzii

În Concluziile Generale, autorul punctează structuralizarea fractală a tezei, cele trei surse ale mitului prometeic deja anticipând subtilitățile metamorfozelor relației spectator/creator, vizibil/invizibil și Identitate/Alteritate din toate cele trei oglinzi ale tezei, aceste binomuri metamorfozându-se într-o ultimă dualitate/unitate, cea dintre a *crea* și a *revela*.

Bibliographie

I. Fonds d'archives consultés

Fondation George Rouault, Paris.

Getty Research Center, Los Angeles.

Musée Gustave Moreau, Paris.

II. Ecrits par Gustave Moreau

Moreau, Gustave, *Correspondance d'Italie*, Ed. par Luisa Capodieci, Paris, Somogy, 2002

Moreau, Gustave, *Écrits sur l'art par. Textes établis, présentées et annotés par Peter Cooke*, A Fontfroide, Bibliothèque Artistique & Littéraire, L'An MMII

Moreau, Gustave, *L'Assembleur de rêves. Écrits complets de Gustave Moreau*. Préface de Jean Paladilhe. Texte établi et annoté par Pierre-Louis Mathieu, A Fontfroide, Bibliothèque Artistique et Littéraire, L'An MCMLXXXIV

III. Sources.

a) Antiques.

Aeschylus, *Persians. Seven against Thebes. Suppliants. Prometheus bound*. Edited and Translated by Alan H. Sommerstein, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 2008.

Brown, Malcolm Kenneth, *The Narratives of Konon*, K .G Saur, Munchen, Leipzig,, 2002, pp. 172-173.

Filostrato maggiore, *Immagini*, Nino Aragno Editore, Milano, 2008.

Flavius Josèphe, *Les Antiquités judaïques*, <http://www.gutenberg.org/files/2848/2848-h/2848-h.htm> , dernière consultation : 12 mai 2013

Hésiode, *La Théogonie*: <http://www.sacred-texts.com/cla/hesiod/theogony.htm>, dernière consultation : 22 mars 2013

Hésiode, *Les Travaux et les Jours*: <http://www.sacred-texts.com/cla/hesiod/works.htm>, dernière consultation : 29 mars 2013

La Bible, <http://www.kingjamesbibleonline.org/>, dernière consultation : 19 août 2013

La Légende Dorée, <http://livres-mystiques.com/partieTEXTES/voragine/tome02/095.htm>

Leon Battista Alberti, *Despre Pictură*, Ed. Meridiane, București, 1969.

Ovidio, *Le Metamorfosi*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano, 2000.

Pausanias, *Description de la Grèce*, <http://www.theoi.com/Text/Pausanias9A.html> dernière consultation : 12 juillet 2013

Platon, *Symposium*, <http://classics.mit.edu/Plato/symposium.html>, dernière consultation : 14 juillet 2013

Pline, *Histoire Naturelle* : <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Plin.+Nat.+toc> , dernière consultation : 30 mars 2013

The Elder Seneca, *Declamations. In two Volumes*, Translated by M. Winterbottom, *Controversiae, Suasoriae*, Volume 2, Books 7-10, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, William Heinemann Ltd, MCMLXXIV.

Xénophon, *Mémoires* : http://www.gutenberg.org/files/1177/1177-h/1177-h.htm#link2H_4_0005 , dernière consultation : 21 mars 2013

b) XIXe siècle.

Baudelaire, Charles, *Curiosités esthétiques. L'Art romantique et autres œuvres critiques*, Classiques Garnier, Bordas, Paris, 1990.

Baudelaire, Charles, *Les Fleurs du Mal*, <http://www.gutenberg.org/files/6099/6099-h/6099-h.htm> dernière consultation : 9 septembre 2013

Flaubert, Gustave, *Hérodias*, <http://www.gutenberg.org/files/1291/1291-h/1291-h.htm>, dernière consultation : 14 mai 2013

Heine, Heinrich, *Atta Troll*, <http://www.gutenberg.org/files/31305/31305-h/31305-h.htm>, dernière consultation : 15 mai 2013

Huysmans, Joris-Karl, *À Rebours*, <http://archive.org/stream/reboursh00huys#page/n9/mode/2up> dernière consultation : 10 mai 2013

Laforgue, Jules, *Moralités Légendaires*, Paris, Éditions de la Banderole, 1922. dernière consultation : 15 mai 2013

Mallarmé, Stéphane, Herodias, <http://www.mediterranees.net/mythes/salome/divers/mallarme.html>, dernière consultation : 25 mai 2013

Massenet, Jules, Hérodiade, <http://archive.org/details/hrodiadeopraen4a00mass>, dernière consultation : 15 mai 2013

Schuré, Edouard, *Les Grands Initiés. Esquisse de l'histoire secrète des religions.*

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k370306/f4.image.langEN>, dernière consultation : 10 mai 2013.

Schuré, Edouard, *Précurseurs et révoltés*, <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k801497/f4.image>, dernière consultation : 11 mai 2013.

Wilde, Oscar, *Salomé*, <http://www.gutenberg.org/dirs/etext98/salme10h.htm>, dernière consultation : 17 mai 2013

Pour les photos : www.photo.rmn.fr

IV. Textes fondamentaux

Bachelard, Gaston, *L'Eau et les rêves. Essai sur l'imagination de la matière*, Librairie José Corti, coll. « Livre de Poche », Paris, 1942.

Bachelard, Gaston, *La Poétique de l'espace*, Quadrige, Paris, PUF, 2007.

Bachelard, Gaston, *La poétique de la rêverie*, Quadrige, PUF, Paris, 2005.

Durand, Gilbert, *Beaux-Arts et archétypes. La religion de l'art*, PUF, Paris, 1989

Durand, Gilbert, *L'imagination symbolique*, Paris, PUF, 1984.

Durand, Gilbert, *Les structures anthropologiques de l'imaginaire. Introduction à l'archétypologie générale*, Bordas, 1969.

Freud, Sigmund, *The Interpretation of Dreams*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1999.

Freud, Sigmund, *Trois essais sur la théorie sexuelle*, Paris, Folio Essais (livre 6), 1989.

Freud, Sigmund, *Beyond the Pleasure principle*, <http://www.bartleby.com/276/1.html>
dernière consultation: 29 avril 2013.

Gadamer, Hans-Georg, "Art and Imitation", in *The Relevance of the Beautiful and Other Essays*, Cambridge Univ.Press, Cambridge, 1991.

Gadamer, Hans-Georg, *Truth and Method*, Sheed & Ward, London, 1979.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *Aesthetics. Lectures on Fine Art*. Translated by T.M. Knox, Clarendon Press, Oxford, New York, 1998.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, *Phénoménologie de l'esprit. Présentation, traduction et notes par Gwendoline Jarczyk et Pierre-Jean Labarrière*, Gallimard, 1993.

Jung, Carl Gustav, *Métamorphoses de l'âme et ses symboles*, Trad Yves le Lay, Georg Éditeur, Librairie Générale Française, 2010.

Jung, Carl Gustav, *The Archetypes and the Collective Unconscious*, Bollingen series XX, Princeton University Press, Princeton, 1980.

Kandinsky, Vassily, *Du Spirituel dans l'art, et dans la peinture en particulier*, Éd. Denoël, 1989.

Lacan, Jacques, *The seminar of Jacques Lacan (Book V). The formations of the unconscious (1957-1958)*, Translated by Cormac Gallagher from unedited French typescripts, http://www.lutecium.org/mirror/www.valas.fr/IMG/pdf/THE-SEMINAR-OF-JACQUES-LACAN-V_formations_de_l_in.pdf, dernière consultation : 10 avril 2013.

Proust, Marcel *Trois Notes sur le « pays mystérieux » de Gustave Moreau*, Éd. Rumeur des Âges, 2008.

Wittgenstein, Ludwig, *Wittgenstein's Lectures* (ed. by Alice Ambrose), Blackwell, 1979, Lectures 32-33.

V. Bibliographie générale.

Alexandrian, Sarane, *L'univers de Gustave Moreau. Les carnets de dessins*, Henri Scrépel, Paris, 1975.

Allan, Scott Christopher, « Les métamorphoses de l'Automne (Déjanire) de Gustave Moreau », *Revue de l'Art*, n°137, Paris, 2002.

Allan, Scott Christopher, *Gustave Moreau (1826-1898) and the Afterlife of French History Painting*, A dissertation presented to the Faculty of Princeton University in candidacy for the degree of Doctor of Philosophy, September 2007.

Anton, Charles, *Classical Dictionary: Containing an Account of the Principal Proper Names Mentioned in Ancient Authors and Intended to Elucidate All the Important Points Connected with the Geography, History, Biography, Mythology and Fine Arts of the Greeks and Romans Together with an Account of Coins, Weights and Measures, with Tabular Value of the Same* by Charles Anton, LL.D, Jay-Professor of the Greek and Latin Languages in Columbia College, New York, and the Rector of Grammar School, New York, Harper & Brothers, 1841.

Aronov, Igor, *Kandinsky's Quest. A study in the Artist's Personal Symbolism 1866 – 1907*, Peter Lang, New York, 2006.

Bartsch, Shadi, *The Mirror of the Self: Sexuality, Self-Knowledge and the Gaze in Early Roman Empire*, University of Chicago Press, Chicago, London, 2006.

Boissel, Jessica, *Kandinsky-Albers: une correspondance des années trente = Ein Briefwechsel aus den dreißiger Jahren, Les cahiers du Musée National d'Art Moderne*, [texte établi et annoté par Jessica Boissel], Éditions du Centre Pompidou, 1998.

Brion, Marcel, *Arta abstractă*, Ed. Meridiane, București, 1972.

Bungay, Stephen, *Beauty and Truth. A study of Hegel's Aesthetics*, Oxford University Press, Oxford Modern Languages and Literature Monographs, 1987, New York.

Busch, Werner und Oliver Jehle (dir.), *Landschaft und Ungenständigkeit*, Diaphanes, Zurich-Berlin, 2007.

Cachin, Françoise, *Monsieur Vénus et l'ange de Sodome. L'androgynie au temps de Gustave Moreau*, Nouvelle Revue de Psychanalyse, No. 7, (Printemps 1973)

Chassé, Charles, *Fovii și epoca lor*, Ed. Meridiane, București, 1978.

Cooke, Peter, 'Gustave Moreau's 'Salomé': the poetics and politics of history painting', *The Burlington Magazine*, August 2007, CXLIX.

Cooke, Peter, « 'It isn't a Dance': Gustave Moreau *Salomé* and *The Apparition* », in *Dance Research*, Volume 29, Page 214-232, DOI 10.3366/drs.2011.0013, Available Online, November 2011.

Cooke, Peter, « Gustave Moreau's 'Salomé': the poetics and politics of history painting », *The Burlington Magazine*, August 2007, CXLIX.

Cooke, Peter, « L'image et le texte. L'«Orphée» (vers 1890-1891) de Gustave Moreau et sa 'notice' », *La Revue du Louvre et des Musées de France*, n°3, 1995.

Cooke, Peter, « Symbolism, Decadence and Moreau », *The Burlington Magazine*, May 2009, CLI.

Cooke, Peter, *Gustave Moreau entre art philosophique et art pur*, Gazette des Beaux-Arts, Novembre 1999.

Cooke, Peter, *Gustave Moreau et les arts jumeaux*, Peter Lang, Oxford, Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, New York, Wien, 2003.

Cooke, Peter, *Gustave Moreau's 'Oedipus and the sphinx': archaism, temptation and the nude at the Salon of 1864*, *The Burlington Magazine*, CXLVI, September, 2004.

Cooke, Peter, *Les Lyres Mortes (1896-1898) de Gustave Moreau : vie et mort de la mythologie païenne*, *La Revue des Musées de France. Revue du Louvre*, Paris, juin 2008.

Cooke, Peter, *Text and Image, Allegory and Symbol in Gustave Moreau's « Jupiter et Sémélé »*, in 'Symbolism, Decadence and the Fin de siècle. French and European Perspectives', edited by Patrick McGuinness, University of Exeter Press, 2000

Croce, Cécile, *Psychanalyse de l'art symboliste. L'art, une érosgraphie*, Éditions Champ Vallon, Seyssel, 2004.

da Costa Meyer, Esther, Fred Wasserman, *Schoenberg, Kandinsky and The Blue Rider* [edited by with essays by Magdalena Dobrowsky, Esther da Costa Meyer, Christopher Hailey, Reinhold Heller, Fred Wasserman], The Jewish Museum, New York {Under the Auspices of The Jewish Theological Seminary of America}, Scala Publishers, London, New York and Paris, 2003.

de Contenson, Marie-Laure, Geneviève Lacambre, Michel Maucuer, Amina Okada, *L'Inde de Gustave Moreau*, Musée Cernuschi, Paris, 15 février-17 mai 1997, Musée de la Compagnie des Indes, Lorient, 17 juin-15 septembre 1997, Paris Musées, 1997.

de Riedmatten, Henri, *Narcisse en eaux troubles. Francis Bacon, Bill Viola, Jeff Wall, "L' Erma" di Bretschneider*, Roma, 2011.

Delacroix, Henri, *Psihologia artei*, Ed. Meridiane, București, 1983.

Dijkstra, Bram, *Idols of Perversity. Fantasies of Feminine Evil in Fin-de-Siècle Culture*, Oxford University Press, New York, Oxford, 1988.

Dottin-Orsini, Mireille, *Cette femme qu'ils disent fatale. Textes et images de la misogynie fin-de-siècle*, Paris, Bernard Grasset, 1993.

Ehrenzweig, Anton, *L'ordre caché de l'art. Essai sur la psychologie de l'imagination artistique*, Gallimard, Paris, 1974.

Eliade, Mircea, *Histoire des croyances et des idées religieuses*, t. I, « De l'âge de la pierre aux mystères d'Eleusis », Payot, Paris, 1987.

Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, Humanitas, București, 2000.

Eliade, Mircea, *Traité d'histoire des religions*, Payot, « Bibliothèque historique », Paris, 1996.

Foucault, Michel, *The History of Sexuality*, Vintage Books, Random House, New York, 1990.

Fischer, Hurtwig, Sean Rainbird, *Kandinsky, The path to abstraction* [edited by Hurtwig Fischer and Sean Rainbird with essays by Shulamath Behr, Bruno Haas, Noemi Smolik and Reinhard Zimmermann], Tate Publishing, 2006.

Forest, Marie-Cécile, Anne Pingot, *Gustave Moreau, L'homme aux figures de cire*, Somogy Éditions d'art, Paris, 2010.

Gamboni, Dario « Vers le songe de l'abstrait » : Gustave Moreau et le littéraire, *La Revue du Musée d'Orsay*, n°9, automne 1999.

Garcia-Noriega y Nieto, Lucia *Gustave Moreau y su Legado*, Fundación Cultural Televisa A.C., Centro Cultural/Arte Contemporánea A.C., México D.F., 1994.

Godeau, Jérôme, Marie-Cécile Forest, Luisa Capodici, Raphael Rosenberg, *Mythes & Chimères. Aquarelles et dessins secrets du musée Gustave Moreau*, Réunion des Musées Nationaux, Paris, 2003.

Goldwater, Robert, *Symbolism*, Icon Editions, Harper&Row, New York, 1979

Gombrich, E.H., *Art and Illusion, A study in the Psychology of Pictorial Representation*, Phaidon Press, London, 1972.

Grigorian, Natasha, *European Symbolism in search of Myth (1860-1910)*, Peter Lang, Oxford, Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, New York, Wien, 2009.

Harter, Ursula, *Die Versuchung des Heiligen Antonius. Zwischen Religion und Wissenschaft. Flaubert Moreau Redon*, Reimer Verlag, Berlin, 1998.

Hautecœur, Louis, *Literatura și pictura în Franța. Secolele XVII-XX*, Editura Meridiane, București, 1982.

Hirdt, Willi, *Esther und Salome, Zum Konnex von Malerei und Dichtung im Frankreich des 19. Jahrhunderts*, Tübingen und Basel: A. Francke Verlag, 2003.

- Hoffman, Werner, *Fundamentele artei moderne*, Ed. Meridiane, București, 1977.
- Jamain, Claude, *La tête coupée. L'Orphée de Gustave Moreau*.
- Kandel, Eric R., *Age of Insight. The quest to understand the Unconscious in Art, Mind and Brain*, Random House, New York, 2012.
- Kaplan, Julius, *Gustave Moreau*, Los Angeles County Museum of Art and New York Graphic Society, Greenwich, Connecticut, 1974.
- Kaplan, Julius, *The Art of Gustave Moreau. Theory, Style and Content*, UMI Research Press, Ann Arbor, Michigan, 1982.
- Kerényi C., *Prometheus. Archetypal Image of Human Existence*, Bollingen Series LXV.I, Pantheon Books, New York, 1963.
- Kosinski, Dorothy M., « Gustave Moreau's 'La Vie de l'Humanité' : Orpheus in the Context of Religious Syncretism, Universal Histories and Occultism », *Art Journal*, 46/I, Spring 1987.
- Kristeva, Julia, *Visions capitales*, Réunion des Musées Nationaux, Paris, 1998.
- Kuryluk, Ewa, *Salome & Judas in the cave of sex. The grotesque: Origins, Iconography, Techniques*, Evanston, Illinois: Northwestern University Press, 1987.
- Lacambre, Geneviève, *Gustave Moreau e l'Italia*, Accademia di Francia a Roma, Villa Medici, 23 ottobre 1996 – 7 gennaio 1997, Skira Editore, Milano, 1996.
- Lacambre, Geneviève, Larry J. Feinberg, Marie-Laure de Contenson and Douglas W. Druick, *Gustave Moreau. Between Epic and Dream*, La Réunion des Musées Nationaux, The Art Institute of Chicago, Princeton University Press, 1999.
- Lacambre, Geneviève, Larry J. Feinberg, Marie-Laure de Contenson, Douglas W. Druick, *Gustave Moreau: Between Epic and Dream*, La Réunion des Musées Nationaux, The Art Institute of Chicago [in association with Princeton University Press], 1999.
- Lacambre, Geneviève, Peter Cooke, Luisa Capodiecì, *Gustave Moreau*, France Loisirs, Paris, 1998.
- Lacambre, Geneviève, *Un modèle pour Gustave Moreau, le polyptyque d'Anchin* de Jean Bellegambe dans /Hommage à Michel Laclotte, Études sur la peinture du Moyen Age et de la Renaissance/, Paris, Electa /Réunion des Musées Nationaux, 1994.
- Lebensztejn, Jean-Claude, *L'Art de la tache. Introduction à la Nouvelle méthode d'Alexander Cozens*, Éditions du limon, Paris, 1990.

- Lorandi Bedogni-Pietri, Marco, Orietta Pinessi, *Salomé e Giovanni Battista. Immagini – Iconografia dal XIX al XX secolo*, Ikonos, Treviolo, 2010.
- Mantura, Bruno e Geneviève Lacambre, *Gustave Moreau, L'elogio del poeta*, Spoleto, Roma: Leonardo – De Luca Editori, 1992.
- Mathieu, Pierre Louis, Geneviève Lacambre, Marie-Cécile Forest, *Le Musée Gustave Moreau, RMN*, Paris, 2005.
- Mathieu, Pierre Louis, *Gustave Moreau et le mythe d'Hélène*, Gazette des Beaux-Arts, VIe période, 127e année, septembre 1985.
- Mathieu, Pierre Louis, *Gustave Moreau, sa vie, son œuvre. Catalogue raisonné de l'œuvre achevé*, Fribourg, Office du Livre, 1976.
- Mathieu, Pierre Louis, *Gustave Moreau. Aquarelles*, Fribourg, Office du Livre, 1984.
- Mathieu, Pierre Louis, *La Bibliothèque de Gustave Moreau*, Gazette des Beaux-Arts, VIe période, 120e année, avril 1978.
- Mathieu, Pierre Louis, *Tout l'œuvre peint de Gustave Moreau*, Flammarion, Paris, 1991.
- Mathieu, Pierre-Louis, *Gustave Moreau. Monographie et nouveau catalogue de l'œuvre achevé*, ACR Édition Internationale, Courbevoie, Paris, 1998.
- Mathieu, Pierre Louis, *The Symbolist Generation (1870-1910)*, Skira, Geneva, Rizzoli, New York, 1990
- Mauron, Charles Paul, *Des métaphores obsédantes au mythe personnel. Introduction à la Psychocritique*, Librairie José Corti, Paris, 1963.
- Mechtild, Fend, *Les limites de la masculinité. L'androgynie dans l'art et la théorie de l'art (1750-1850)*, Paris, La Découverte, 2011.
- Obeyesekere, Gananath, *The work of culture. Symbolic Transformations in Psychoanalysis*, Chicago University Press, 1990.
- Paladilhe, Jean, *Catalogue des Peintures, Dessins, Cartons, Aquarelles exposés dans les galeries du Musée Gustave Moreau*, 3e éd., [Préf. Jean Paladilhe], Réunion des Musées Nationaux, Paris, 1983.
- Paladilhe, Jean, *Gustave Moreau*, suivi par José Pierre, *Gustave Moreau au regard changeant des générations*, Fernand Hazan éditeur, Paris, 1971.
- Paladilhe, Jean, José Pierre, *Gustave Moreau : Sa vie – ses œuvres. Gustave Moreau au regard changeant des générations*, Fernand Hazan éditeur, Paris, 1971.

Pippin, Robert B., *Hegel on Self-Consciousness. Desire and Death in the Phenomenology of the Spirit*, Princeton University Press, Princeton Monographs in Philosophy, Princeton and Oxford, 2011.

Pop, Andrei, « In Pestera lui Polifem », *Vatra*, Târgu Mureș, 7-8, 2009.

Rapetti, Rodolphe, *Le Symbolisme*, Flammarion, Paris, 2005.

Rațiu, Dan-Eugen, *Peinture et théorie de l'art au XVIIIe siècle. Nicolas Poussin et la doctrine classique*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008

Régis, Michel, *La peinture comme crime ou la parte maudite de la modernité*, Réunion des Musées Nationaux, Paris, 2001

Reverseau, Jean-Pierre, « Pour une étude du thème de la tête coupée dans la littérature et la peinture dans la seconde partie du XIXe siècle », *Gazette des Beaux-Arts*, 6e Période, n°80, Juillet- Décembre 1972.

Rosenberg, Raphael, Max Hollein, *Turner Hugo Moreau. Der Entdeckung der Abstraktion*, Schirn Kunsthalle Frankfurt, Hirmer Verlag München, 2007.

Sabău Nicolae, Recension du livre : *Peinture et théorie de l'art au XVIIIe siècle. Nicolas Poussin et la doctrine classique*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008 par Rațiu, Dan-Eugen, en *Ars Transsilvaniae*, XIX, 2009, pp.141-164.

Sébastien Picard, Odile, *L'influence de Michel-Ange sur Gustave Moreau*, La Revue du Louvre et des Musées de France, 27, n°3, 1977.

Séchan, Louis, *Le mythe de Prométhée*, Presses Universitaires de France, Paris, 1985.

Stead, Evaghélia, « Du silence d'Orphée aux voix Ménéades : Réflexions sur Gustave Moreau et Auguste Rodin confrontés au textes », *Revue de littérature comparée*, oct.-déc. 1999, 63e année, n°4.

Stoichiță, Victor Ieronim, *Instaurarea Tabloului. Metapictura in zorii Timpurilor Moderne*, Humanitas, București, 2012.

Stoichiță, Victor Ieronim, *Scurtă istorie a umbrei*, Humanitas, București, 2008.

Stoichiță, Victor Ieronim, *The Pygmalion Effect. From Ovid to Hitchcock*, Chicago University Press, Chicago, London, 2008.

Stooss, Toni *Gustave Moreau Symboliste*, Kunsthaus Zürich, 14. März bis 25. Mai, Zürich, 1986.

Tóth, Ferenc [Ed.], *Land of Myths. The Art of Gustave Moreau*, Museum of Fine Arts, Budapest, 2009.

Vandvik, Eirik *The Prometheus of Hesiod and Aeschylus*, Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi, Oslo, 1942.

Villemur, Frédérique, « La masculine, le féminin/Corriger la nature », *Images Re-vues*, (3) 2006.

Weishaimer, Joel C., *Gadamer's Hermeneutics. A Reading of Truth and Method*, New Haven, 1985.

Wright, Barbara et Pierre Moisy, *Documents inédits / Gustave Moreau et Eugène Fromentin ; choisis et présentés par Barbara Wright et Pierre Moisy*. Quartier Latin – La Rochelle, 1972

Zagona, Helen Grace, *The Legend of Salome and the Principle of Art for Art's Sake*, Librairie E. Droz, Genève, Librairie Minard, Paris, 1960.

Zerner, Henri, *Renaissance Art in France. The Invention of Classicism*, Flammarion, Paris, 2003.

Cuvinte cheie: Gustave Moreau, Parrhasios, Pygmalion, Narcis, spectator/creator, vizibil/invizibil, Identitate/Alteritate, creație/revelare.

TABLE DES MATIÈRES

INTRODUCTION		1
CHAPITRE I : Le Miroir de Parrhasios		31
1.1 Sources		31
1.1.1. Xénophon		33
1.1.2. Pline		36
1.1.3. Sénèque		39
1.1.4. Conclusion partielle		50
1.2 Le mythe de Prométhée		53
1.2.1 La fortune du mythe du Prométhée jusqu'à XIXe siècle		54
1.2.2 Le mythe de Prométhée dans la création de Gustave Moreau		58
1.2.2.1 Prométhée enchaîné		62
1.2.2.2 Prométhée foudroyé		75
1.2.3 Conclusion		79
CHAPITRE II : Le miroir de Pygmalion		82
2.1 Ovide		82
2.2 La fortune de la figure de Salomé avant le XIXe siècle		84
2.3 La légende de Salomé au XIXe siècle : réécritures et adaptations		85
2.4 Salomé et la Femme Fatale chez Moreau, entre le texte et l'image		94
2.4.1 La « cimaise » et La Vision		101
2.4.1.1 La « cimaise »		102
2.4.1.2 La Vision		106
2.4.2 La dualité créateur- spectateur		107
2.4.3 Salomé à la prison et Sainte Marguerite		109
2.4.3.1 Salomé à la prison		110
2.4.3.2 Sainte Marguerite		111
2.4.4 Salomé et le Saint Esprit		114
2.4.4.1 Ière version iconographique		114
2.4.4.2 IIème version iconographique		118
2.4.4.3 IIIème version iconographique		125
2.5 Conclusion		128

CHAPITRE III : Le Miroir de Narcisse	131
3.1 Sources.....	131
3.1.1 Ovide	131
3.1.2 Conon.....	132
3.1.3 Pausanias.....	133
3.1.4 Philostrate.....	134
3.1.5 Leon Battista Alberti.....	135
3.2 Le paradigme du mythe de Narcisse dans la création de Gustave Moreau	136
3.2.1 Narcisse. Le texte	136
3.2.2 Narcisse. L’image	137
3.2.2.1 Ière version iconographique	137
3.2.2.2 IIème version iconographique	138
3.2.2.3 IIIème version iconographique	139
3.2.3 Près des eaux.....	140
3.3 Figuratif et non-figuratif dans les palettes d’aquarelle de Gustave Moreau.....	141
3.4 Polyphème	144
3.4.1 Le texte	144
3.4.2 Le grand œil du ciel	146
3.4.3 La Mort d’Adonis	146
3.4.4 Polyphème et le bâton de Moïse	150
3.5 Moïse	151
3.5.1 Moïse ôtant ses sandales	151
3.5.2 La Mort de Moïse	158
3.6 Conclusion	159
 CONCLUSION GÉNÉRALE	 174
 BIBLIOGRAPHIE	 176
 ANNEXES	